

Sexual Revolution; Damages and Jurisprudential Preventive Strategies for It (With the Approach of the Statement of the Second Step of the Revolution)

Mehdi Omani *

Researcher, Department of Criminal Law and Criminology, Law Research Center, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran.

Pari Babakeshizadeh Ori

Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshginshahr, Iran.

Farzaneh Saboori

Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshginshahr, Iran.

Neda Mohammad Oghli

Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshginshahr, Iran.

Hora Ataei Far

Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshginshahr, Iran.

Zahra Boodagi Aleni

Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshginshahr, Iran.

Abstract

The sexual revolution is a kind of social movement that has challenged the traditional Western system and has been going on in Europe and American countries, which has had different supports in practice. Unfortunately, in recent decades, this issue has continued with ups and downs, and many of the changes resulting from that period have prevailed today in the whole world. This writing is done by using the descriptive, analytical research method and collecting information using books, articles and internet sites, and it tries to provide strategies based on control and prevention of sexual revolution by examining and explaining it. This revolution will take the second step of the revolution by using the principles of the statement. The results of the research indicate that the sexual revolution was the most destructive social movement in the history of mankind, which was interpreted as sexual freedom. This revolution will cause damages such as paraphilicisms, free association, coexistence and otherness. According to the statement of the second step of the revolution, the most important strategy to deal with the sexual revolution can be considered to be the establishment of a new Islamic civilization, networking, creating a discourse, explaining jihad and deepening spirituality.

Keywords: sexual revolution, strategy, declaration of the second step of the revolution, coexistence, free association

انقلاب جنسی؛ آسیب‌ها و راهبردهای پیشگیرانه فقهی در قبال آن (با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب)

مهدی عمانی *

پژوهشگر، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، مرکز تحقیقات حقوق، واحد مراغه،
دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران.

پری باباگشی‌زاده عوری

دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین‌شهر، ایران.

فرزانه صبوری

دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین‌شهر، ایران.

ندا محمد اوغلی حیقی

دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین‌شهر، ایران.

حورا عطایی‌فر

دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین‌شهر، ایران.

زهرا بوداقی‌النی

دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین‌شهر، ایران.

چکیده

انقلاب جنسی، نوعی جنبش اجتماعی بوده که نظام سنتی غربی را به چالش کشیده، در اروپا و کشورهای آمریکایی جریان داشته و به لحاظ عملی دارای پشتوانه‌های متفاوتی بوده است. در دهه‌های اخیر، متأسفانه این موضوع با افت‌وخیز ادامه یافته و بسیاری از تغییرات حاصله در آن دوره، جریانات امروزه را در کل جهان غالب شده است. این نوشته با استفاده از شیوه پژوهشی توصیفی-تحلیلی و جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از کتب، مقاله‌ها و پایگاه‌های اینترنتی انجام گرفته و سعی بر آن دارد تا با بررسی و تبیین انقلاب جنسی، به ارائه راهبردهایی مبنی بر کنترل و پیشگیری از این انقلاب با استفاده از مبانی بیانیه گام دوم انقلاب بپردازد. نتایج تحقیق، حاکی از این مطلب است که انقلاب جنسی به‌عنوان مخرب‌ترین جنبش اجتماعی تاریخ بشریت بوده و از آن به‌عنوان آزادی جنسی یاد شده است. این انقلاب آسیب‌هایی نظیر پارافیلیک، وصلت آزاد، هم‌باشی و دگرباشی را سبب خواهد شد. با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب، مهم‌ترین راهبرد مقابله با انقلاب جنسی را می‌توان برپایی تمدن نوین اسلامی، شبکه‌سازی، ایجاد گفتمان، جهاد تبیین و تعمیق معنویت دانست.

کلیدواژه‌ها: انقلاب جنسی، راهبرد، بیانیه گام دوم انقلاب، هم‌باشی، وصلت آزاد

۱- مقدمه

نبود اعتقادات مذهبی در کشورهای غربی و کاهش آن در سایر کشورها، اخلاق و هنجارهای مربوط به مناسبات جنسی را دستخوش تغییرات اساسی کرده است. یکی از مهم‌ترین این تغییرات، مباحث و مسائل جنسی بوده که از آن حمایت کرده و در نتیجه، سهل‌گیری عمیقی را در زمینه خودمختاری انسان‌ها در برطرف‌سازی نیازهای جنسی و مسامحت آن‌ها به وجود آورده است. با توجه به اینکه این ناهنجاری اخلاقی و یا به عبارت دیگر، بی‌عفتی همانند بیماری‌های مسری و جرائم ریزومیکی، تمام جهان را درگیر خود ساخته و تغییرات گسترده‌ای را شامل شده است، اندیشمندان تغییر انقلاب جنسی را بر آن نام نهاده‌اند.

انقلاب جنسی پدیده‌ای است که اولین بار در غرب ایجاد شد و در نتیجه آن، روابط جنسی میان زنان و مردان به صورت‌های مختلف و متنوع در آمد. این روابط که در گذشته فقط در چارچوب ازدواج بین زن و مرد ممکن بود، خارج از چارچوب و به اشکال مختلف در میان دو جنس رایج شد. این موضوع در حالی است که در فرهنگ ایرانی و اسلامی، یک نوع رابطه جنسی میان زن و مرد مشروعیت دارد و آن هم ازدواج است (آورکانی و راودراد، ۱۳۹۸، ص ۱۴۱). از دهه ۱۹۶۰ به بعد و با شکسته شدن حریم‌ها در مسائل جنسی، ارزش‌ها، عادات و رفتار جنسی نیز تغییر یافت (رودگر، ۱۳۸۸، ص ۲۳۱). این انقلاب که به نوعی یکی از تحولات بنیادین در مغرب‌زمین بود، با تغییرات سریع در افکار، هیجانات و رفتار جنسی افراد جامعه همراه شد و رفتار، آداب و رسوم جنسی، زندگی عمومی و نهادهای اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داد؛ کنش‌های جنسی، ازدواج، سبک‌های عشق‌ورزی، فرزندپروری، همسراری و طلاق را دستخوش تغییراتی نمود و منجر به افزایش ازدواج‌های آزاد، شرکای جنسی چندگانه، تشکلهای جمعی، باشگاه‌های تجاری جنسی، هم‌جنس‌گرایی و از بین رفتن نقش‌های جنسی و جنسیتی گردید (زارعی توپخانه و چراغیان، ۱۳۹۸، ص ۹). چنین روابطی در گذشته به صورت یک‌طرفه رایج بود ولی در حال حاضر به صورت دوطرفه انجام می‌گیرد (وندی و لی دموس، ۱۳۸۸، ص ۵۸). این همان مشروعیت‌بخشی به بی‌بندوباری طرفین و ایجاد فحشا در جامعه است (یوسف‌زاده، ۱۳۸۵، ص ۹۰) که آسیب‌های فراوانی را بر جوامع وارد خواهد کرد.

بر این اساس، هدف پژوهش حاضر، بررسی آسیب‌های انقلاب مخرب جنسی و راهکارهای مقابله با آن است؛ بنابراین، ما در این پژوهش در صدد پاسخ به این سؤال اصلی هستیم که انقلاب جنسی چیست و راهکارهای مقابله با آن با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب کدام موارد هستند. بدین منظور، ابتدا لازم است به مفهوم‌شناسی متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق اجمالاً انقلاب جنسی، انقلاب و بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته، سپس آسیب‌های آن را بررسی نموده و در نهایت، با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب، راهکارهایی را ارائه دهیم.

۲- پیشینه‌شناسی

آثار متعددی در رابطه با انقلاب جنسی در غرب و تأثیرات آن در جوامع غرب و جامعه ایرانی وجود دارد که نشان از اهمیت این موارد دارد. در این آثار، نویسندگان به بررسی کلی مفاهیم پرداخته‌اند که در این میان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

خدانپاهی (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «وضعیت حقوقی و اخلاقی ازدواج سفید در ایران و آمریکا» به بررسی ابعاد مختلف ازدواج سفید پرداخته و به این نتیجه دست یافته است که ازدواج سفید را باید پدیده‌ای نامأنوس با فرهنگ و قوانین جامعه ایرانی دانست زیرا این ازدواج‌ها حاصل انقلاب جنسی در دهه‌های ۱۹۶۰ در آمریکا است، به این دلیل که ماهیت ازدواج سفید، گریز از چارچوب‌های قانونی زندگی مشترک بوده و بی‌اعتنایی به قوانین شرع و قانون محسوب می‌گردد. لذا، سنخیتی با قوانین حاکم بر نظام خانواده و ازدواج در ایران ندارد. علاوه بر آن، در نظام حقوقی

آمریکا به منظور حمایت افکار عمومی از انقلاب جنسی ۱۹۷۶، پذیرش قانون زندگی مشترک (هم‌باشی) در قالب آزادی‌های جنسی موجب شده است قانون‌گذار آمریکا نیز قواعدی بر آن مترتب نماید تا نظم عمومی جامعه خدشه‌دار نگردد.

راموز و شرف‌الدین (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «صورت‌بندی گفتمانی بیانات مقام معظم رهبری پیرامون تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران»، بیانات مقام معظم رهبری را به عنوان یک متفکر اجتماعی درباره تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران، صورت‌بندی کرده‌اند. در این پژوهش، چهار محور گفتمانی ناظر بر مؤلفه‌های معنایی و علل و عوامل تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران، کشف و صورت‌بندی شده است. بر این اساس، پویایی فرهنگ جنسی، خلأ نظری و سیاستی، تهاجم فرهنگی-جنسی و مقابله با تهاجم جنسی به منظور ساماندهی فرهنگ جنسی، از محورهای گفتمانی مقام معظم رهبری است.

سوروکین (۱۳۹۹) در کتاب خود با عنوان «انقلاب جنسی آمریکا»، تصریح می‌کند که این انقلاب کاملاً برخلاف انقلاب‌های سیاسی و اقتصادی شناخته‌شده‌تر، تقریباً بی‌سر و صدا پیش می‌رود و کسی متوجه آن نیست. صحنه‌های خروشان این انقلاب، عاری از هرگونه انفجار پرهیاهوی عمومی بوده و محدود به خلوت اتاق خواب است و فقط افراد درگیر آن هستند.

سفیری و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «نگرش زنان و مردان مجرد شهر تهران به هم‌باشی و بررسی عوامل مؤثر بر آن» به بررسی یکی از پیامدهای انقلاب جنسی یعنی هم‌باشی پرداخته‌اند. نتیجه حاصل از این پژوهش از این قرار است که بروز انقلاب جنسی در اروپا و آمریکا؛ الگوی ازدواج، تشکیل خانواده و روابط جنسی را در سراسر جهان دستخوش تغییرات عمده‌ای کرده است. رابطه جنسی پیش از ازدواج، در ایران در حال افزایش بوده و هم‌باشی یا هم‌خانگی، یکی از گونه‌های جدید روابط پیش از ازدواج است که در این الگو، زن و مرد بدون ازدواج رسمی، شرعی و قانونی به زندگی مشترک می‌پردازند.

موسی‌زاده و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان «دیدگاه حقوقی نسبت به ازدواج سفید در ایران» به بررسی یکی از پیامدهای انقلاب جنسی یعنی ازدواج سفید، پرداخته و به این نتیجه دست یافته‌اند که ورود و گسترش رسانه‌های ارتباطی مانند ماهواره و اینترنت در ایران، همانند کشورهای غربی، سبک زندگی متفاوتی را به وجود آورده، ارزش‌های گوناگونی را شکل داده و با بحرانی شدن مسائل اقتصادی، افزایش سن ازدواج و همچنین، ورود ارزش‌های جهانی از طریق ابزارهای جدید ارتباطی، به تدریج گسترش روابط جنسی پیش از ازدواج را سبب شده است.

مهاجری (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «آسیب‌شناسی پیامد اخلاقی فمینیست در غرب و بازتاب آن در نهاد خانواده» به بررسی تغییر و تحولات مشهود پس از شکل‌گیری فمینیسم در نحوه زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی زنان پرداخته و این گونه تصریح می‌کند که فمینیسم، پیامدهایی چون انقلاب جنسی، ترویج هم‌جنس‌گرایی، خانواده ستیزی، تحقیر مادری و تأکید بر سقط جنین، سقوط حجاب و عفاف و انکار ارزش‌های اخلاقی را در پی دارد.

کوهن (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان «چگونه انقلاب جنسی، جامعه آمریکا را برای همیشه دگرگون کرد؟» به بررسی تأثیرات انقلاب جنسی بر جامعه پرداخته است. او مدعی است، انقلاب جنسی موجب تغییرات ژرف در مناسبات و روحیات زنان این کشور در چندین دهه گردیده و آثار زیانباری را بر جامعه تحمیل کرده است.

از آنجا که پژوهش‌های موجود در این رابطه، بیشتر به مفهوم‌شناسی و برخی به تأثیرات انقلاب جنسی پرداخته‌اند ولی راهکاری مبنی بر جلوگیری از تأثیرات این انقلاب بر جامعه ارائه نداده‌اند، نقطه تمیز پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین خواهد بود. این پژوهش به بررسی راهکارهایی با هدف جلوگیری از تأثیرات مخرب انقلاب جنسی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب می‌پردازد.

۳- روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی-تحلیلی است. در این روش، محقق علاوه بر تصویرسازی آنچه که هست، به تشریح و تبیین دلایل چگونگی بودن و چرایی وضعیت مسئله و ابعاد آن نیز می‌پردازد. در این نوع تحقیق برای تبیین و توجیه دلایل، نیاز به تکیه‌گاه استدلالی محکمی وجود دارد. این تکیه‌گاه از طریق جستجو در ادبیات و مباحث نظری تحقیق فراهم می‌شود. محقق در این روش به تبیین و تشریح مسائل پرداخته و به چستی و چرایی آن می‌پردازد. روش مورد استفاده برای این پژوهش از نوع کتابخانه‌ای بوده و ابزار گردآوری داده‌ها نیز از طریق فیش‌برداری از اسناد، گزارش‌ها و مقررات داخلی و خارجی و بین‌المللی است.

۴- مفاهیم نظری

جهت آشناسازی مخاطبین، در این قسمت از پژوهش به بررسی و مفهوم‌شناسی متغیرهای وابسته تحقیق می‌پردازیم.

۴-۱- انقلاب

انقلاب در لغت‌نامه دهخدا به معنای برگشتن، بازگردیدن، واژگون شدن و نیز به معنی تحول آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷، ص ۳۵۷۸). در فرهنگ فارسی معین نیز از انقلاب به دگرگون شدن، زیر و رو شدن، قیام گروهی برای واژگون کردن یک حکومت و نیز تبدیل صورتی به صورت دیگر تعبیر شده است (معین، ۱۳۸۶، ص ۳۳۲). در ابتدا، این واژه برای حرکت دورانی اجرام آسمانی و گردش ستاره‌ها به دور کره زمین به کار می‌رفت ولی انقلابی که در سال ۱۶۶۸ در انگلستان به وقوع پیوست، باعث شد لفظ انقلاب وارد زبان سیاست شود. در اصطلاح نیز «انقلاب» به معنای تحول اساسی در حکومت یک کشور توسط توده‌ای ناراضی از جامعه بوده که باعث تحولات سیاسی، اقتصادی و غیره می‌شود (آقابابایی، ۱۳۹۷، ص ۱۳۱).

۴-۲- انقلاب جنسی

انقلاب جنسی، همان آزادسازی جنسی بوده که در آن، روابط جنسی خارج از عرف و شرع به حالت عادی رواج پیدا کرده و برهنگی‌ها در ملاء عام و در حضور دیگران افزایش پیدا می‌کند (آورکانی و راودراد، ۱۳۹۸، ص ۱۴۱). این انقلاب حدود سه دهه است که جامعه غربی را به جد متحول کرده و کلیه رفتارها و رویکردهای مربوط به روابط جنسی خانواده را تغییر داده است. هدف از انقلاب جنسی، ایجاد شادی و لذت بیشتر از طریق رابطه جنسی بدون تعهد بوده که البته محصولی جز ناامیدی، یأس و ناراحتی نداشته است. بحران ایجادشده، متفکران را به این نتیجه رسانده است که به‌منظور بازگرداندن تعهد و روابط جنسی محدود به خانواده، باید روابط جنسی مدرن را متحول کرد (مور جیسون، ۱۳۸۳، ص ۵۹).

۴-۳- بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

بیانیه گام دوم، بیانیه‌ای است که مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ نگارش فرموده‌اند و یک ترسیم کلی از گذشته، حال و آینده انقلاب است. درواقع، این بیانیه یک تصویرسازی کلی در مورد مسائل انقلاب است (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۸/۳/۱). می‌توان گفت پس از توصیه‌های مکرر رهبری در سال‌های اخیر پیرامون لزوم تبیین معارف انقلاب اسلامی برای جوانان و ارائه تصویری صحیح از گذشته، حال و آینده انقلاب به آن‌ها در برابر تصویرسازی دروغین دشمنان، ایشان در چهل سالگی انقلاب، خود در مقام تبیین برآمده و اقدام به نگارش بیانیه کرده‌اند تا با ارائه فکر و استدلال‌های روشن، کارآمدی و برنامه آینده انقلاب، علاوه بر

پیشگیری از بروز اختلال در دستگاه محاسباتی نسل آینده مدیران کشور، جوانان مؤمن و انقلابی را به شانه دادن زیر بار مسئولیت‌های بزرگ نقش‌آفرینی در چهل سال آینده برای تحقق اهداف مبارک آن فراخواند (راجی و خاتمی، ۱۳۹۸، ص ۱۳). ایشان در این بیانیه به تبیین عظمت حادثه انقلاب، برکات آن، چالش‌ها، ظرفیت‌ها و توصیه‌ها پرداخته‌اند (بدری، ۱۳۹۹، ص ۴).

۴-۴- عفاف

عفاف در لغت به معنای خودداری از عمل یا سخنی است که حلال یا نیکو نیست (ابن منظور، ۱۴۱۴، ص ۲۵۳). این واژه در قرآن کریم به معنای «حالت نفسانی که از غلبه شهوت بازدارد» آمده است. به بیان قرآن کریم، عقیف به شخصی اطلاق می‌شود که خودنگه‌دار و به مناعت باشد. مطابق این معنا، عفاف در مفهوم عام خود عبارت از خویش‌داری در مقابل هر نوع تمایل افراطی نفسانی است (زارعی، ۱۳۹۸، ص ۱۰۷). در حقیقت، عفاف و پاک‌دامنی حالتی نفسانی بوده که قوه شهوانی را رام و مطیع عقل و ایمان می‌کند؛ بنابراین، عفت به معنای خویش‌داری در برابر هرگونه تمایل افراطی نفسانی و جنسی است. می‌توان گفت عفت جنسی، یکی از گرایش‌های فطری انسانی بوده که آثار آن، نظارت بر غرایز و تمایلات جنسی است (فلسفی، ۱۳۶۲، ص ۳۵۷).

۵- آسیب‌های انقلاب جنسی

در این قسمت از پژوهش به بررسی آسیب‌های انقلاب جنسی می‌پردازیم.

۱-۵- پارافیلیک

پارافیلیا عبارت است از هرگونه علاقه جنسی شدید و پایدار، جز علاقه به تحریک دستگاه تناسلی یا نوازش مقدماتی با یک انسان به‌عنوان شریک جنسی که از نظر ظاهری طبیعی و از نظر جسمی بالغ و راضی به این عمل باشد (کمال‌زاده و همکاران، ۱۳۸۴، ص ۲). عنصر اصلی در پارافیلیا، ناهنجاری‌های روحی تخیلاتی است که سبب میل مفرط و اجبار در انجام عملی می‌شود. این تخیل، ویژگی اصلی پارافیلیا و تحریک جنسی و ارگاسم، پدیده‌های وابسته به آن هستند که خیال یا تکانه را تقویت می‌کنند (حجازی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۲). افرادی که به آسیب پارافیلیک دچار می‌شوند، تمایل به عورت‌نمایی، نظریازی، یادگارخواهی، مالش‌خواهی، بچه‌بازی، آزارخواهی جنسی، آزارگری و مبدل‌پوشی جنسی در آن‌ها تقویت می‌شود (یاسمی و همکاران، ۱۳۸۵، ص ۲). از میان این تمایلات، میل جنسی به کودکان از همه شدیدتر است. این کار سبب تحریک جنسی کودکان می‌شود (قریشی و عصاریان، ۱۳۹۷، ص ۳). عدم کنترل این آسیب سبب ناهنجاری و بلوغ جنسی زودرس شده و به دلیل دشواری ازدواج در وضعیت فعلی، به انحرافات و روابط خارج از عرف خواهد انجامید.

۲-۵- وصلت آزاد

وصلت آزاد، همان روابط عاشقانه بین بیش از دو شریک عاشقانه یا جنسی یا دوست داشتن بیش از یک نفر در یک زمان است. در یک مفهوم گسترده‌تر نیز به معنای تمایل به پذیرش این است که عشق رمانتیک ممکن است شامل بیش از دو شریک باشد. در برخی مواقع به آن چندهمسری نیز می‌گویند، یعنی نوعی غیر تک‌همسری توافقی که منجر به شیء شدن یا کالایی شدن طرف مقابل می‌شود زیرا از آن‌ها برای رفع احساسات جنسی خود استفاده می‌کنند. از آسیب‌های جدی و خطرناک وصلت آزاد، علاوه بر چندهمسری می‌توان به عشق چندنفره یا چندمهری نیز اشاره کرد (رحمت‌آبادی و کاریزی، ۱۳۹۶، ص ۱۵) که زیرمجموعه‌ای از چندهمسری بوده و شامل چند مرد و چند زن می‌شود

(معیدفر، ۱۳۹۳، ص ۱۳). این افراد ترجیح می‌دهند روابط چندگانه خود را برای افراد خارجی فاش نکنند زیرا امکان دارد از محبوبیت آن‌ها کاسته شود (هاجری، ۱۳۸۲، ص ۸۳).

۵-۳- هم‌باشی

هم‌باشی به زندگی مشترک بدون ازدواج اطلاق می‌شود. برخی نیز آن را ازدواج سفید نامیده‌اند، یعنی وضعیتی که زن و مرد بدون عقد شرعی با هم زندگی کرده و با هم رابطه جنسی برقرار می‌کنند. در این نوع بسته به تعریف، از نظر قانون و عرف یا شرع، دو طرف زن و شوهر رسمی محسوب نمی‌شوند (احمدی، ۱۳۹۹، ص ۹۰). با رواج انقلاب جنسی، ازدواج رسمی و قانونی در حال تضعیف و با هم بودن و ازدواج سفید در حال تقویت است. تقویت و گسترش روابط خارج از عرف و شرع باعث سقط جنین و در بیشتر مواقع باعث عقیم‌سازی نیز می‌شود (عظیم‌زاده اردبیلی و همکاران، ۱۴۰۲، ص ۱۱۳). با توجه به شرایط جامعه و سختگیری در امر ازدواج، کم شدن اعتقادات دینی و مذهبی، نیازهای جسمی و عاطفی، مشکلات اقتصادی، دوستان ناباب، عدم نظارت والدین، تسهیل روابط دختران و پسران، بالا رفتن آمار طلاق، بیکاری، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی و اعتیاد، جوانان از این نوع رابطه به‌خوبی استقبال کرده‌اند (افراز، ۱۴۰۱، ص ۱۱۳). چنانچه راهکارهایی مبنی بر مقابله از انقلاب جنسی ارائه نشود، جوامع اسلامی نیز همانند جوامع غربی رو به انحطاط اخلاقی خواهند رفت.

۵-۴- دگرباشی

دگرباشی واژه‌ای است که برای اشاره به هم‌جنس‌گرایان زن، هم‌جنس‌گرایان مرد، دوجنس‌گراها و تراجنسیتی‌ها استفاده می‌شود. دگرباشان جنسی، افرادی با گرایش‌های جنسی متفاوت از نوع متداول و مرسوم هستند. در برخی مواقع، گرایش به هم‌جنس اساساً تحت تأثیر عوامل ژنتیکی و بیولوژیک بوده و در برخی مواقع، تمایلات هم‌جنس‌گرایانه، نتیجه تأثیرات روانی، محیطی و تجربیات اولیه است (احمدی، ۱۳۹۷، ص ۲۷۴). انقلاب جنسی یا همان آزادسازی جنسیتی، عوامل محیطی و روانی را برای دگرباشی امکان‌پذیر کرده (هراتی و همکاران، ۱۳۹۸، ص ۳۴۶) و زمینه انحطاط اخلاقی را در جامعه گسترش می‌دهد (درخشانی‌راد و مطیع، ۱۳۹۴، ص ۳).

۶- راهبردهای پیشگیرانه فقهی در قبال انقلاب جنسی با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب

بعد از شناسایی آسیب‌های انقلاب جنسی، در این قسمت از پژوهش به بررسی و ارائه راهبردهای مقابله با انقلاب جنسی و آسیب‌های آن می‌پردازیم.

۶-۱- برپایی تمدن نوین اسلامی

ورود غرب به دوره رنسانس، سرآغاز شکل‌دهی و تشکیل تمدن کنونی غرب گردید. هر تمدن بر پایه یک سری مبانی فکری فلسفی شکل می‌گیرد. تمدن غربی هرچند باعث توسعه علمی فناوری در غرب شد اما به دلیل ویژگی خودکامه آرمان‌های غربی، باعث گسترش بی‌عدالتی در جوامع غربی و ظلم و ستم و سلطه‌طلبی و استعمار در روابط بین‌الملل گردید. با ظهور انقلاب اسلامی و بازتاب آرمان‌های حق‌طلبانه و عدالت‌طلبانه و جهان‌شمول آن، روزه‌های امید برای ظهور یک تمدن نوین اسلامی پدید آمد. امروزه نیز این اندیشه در حال گسترش و عمومی شدن است. جامعیت آرمانی انقلاب اسلامی و برخورداری آن از همه نقاط مثبت آرمانی، مهم‌ترین دلیل این گرایش جهانی است (ملکوتیان، ۱۳۹۴، ص ۱). با ظهور و پیروزی انقلاب اسلامی ایران و بازتاب آرمان‌های جهان‌شمول و جامع، نقطه‌های امید برای شکوفایی یک تمدن نوین اسلامی در دنیای تسخیرشده و مبهوت از آثار تمدن مادی‌گرای غربی زنده گشت. نقاط ویرانگر و

ضعف تمدن غربی، از یک سو و جامعیت آرمانی انقلاب اسلامی از سوی دیگر (به بیان دیگر، سوء کارکردهای صدها ساله تمدن بی‌محتوا و نفع‌طلب غربی و آرمان‌های مبتنی بر ذات و نیاز بشریت انقلاب اسلامی)، دو نیروی پیش‌برنده دنیای جدید به‌سوی یک دوره نو و به تعبیر شایسته مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، تمدن نوین اسلامی خواهد بود (فرزانه و همکاران، ۱۳۹۷، ص ۱۷۷). بر این اساس، برای رسیدن به دنیایی سالم و بدون هرگونه خطا نیازمند برپایی تمدن نوین اسلامی هستیم.

۶-۲- شبکه‌سازی و ایجاد گفتمان

گفتمان به مجموعه‌ای از قواعد و ضوابطی ساختارمند اشاره دارد که بر تمام جوانب حیات اجتماعی اثر گذاشته (مک دائل، ۱۳۸۰، ص ۶۹) و به‌عنوان نظریه و روشی نو در تحلیل پدیده‌ها و روابط اجتماعی، در دهه‌های اخیر مورد توجه ویژه محققان قرار گرفته است. تحلیل گفتمان، نه یک رویکرد واحد بلکه مجموعه‌ای از رویکردهای میان‌رشته‌ای است که می‌توان از آن‌ها در انواع گوناگون مطالعه‌ها و برای کندوکاو در قلمروهای مختلف اجتماعی استفاده کرد. شبکه‌سازی نیز مقدمه گفتمان‌سازی بوده و به معنای فراگیر کردن و عمومیت‌بخشی به یک مفهوم، معرفت و اندیشه در بین مخاطبان است به گونه‌ای که به سبب فضای به‌وجودآمده، همه در رابطه با آن اندیشه و معرفت جهت‌گیری نموده و مطالبه‌گری دارند. مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در بیان روند گفتمان‌سازی و ثمره آن می‌فرمایند: «گفتمان‌سازی برای این است که اندیشه دینی، معرفت دینی در مخاطبان، در مردم، رشد پیدا کند. اندیشه دینی که رشد پیدا کرد، وقتی همراه با احساس مسئولیت باشد و تعهد باشد، عمل به وجود می‌آورد و همان چیزی می‌شود که پیغمبران دنبال آن بودند» (صدافت و رضایی اصفهانی، ۱۳۹۷، ص ۶۹). گفتمان‌سازی، زمینه لازم و کافی برای ایجاد یک تشکیلات سازمانی و غیر سازمانی همراه با جریان‌سازی برای مقابله با انقلاب جنسی را پدید خواهد آورد که با بهره‌گیری از روش‌های مختلف، درصدد پرورش افرادی خواهد شد که بتوانند در مقابل القائات ذهنی و فرافکنی‌ها مقابله کرده و درنهایت، این جریان تسلط بر ذهن توسط دشمن به‌وسیله فضای مجازی با شکست مواجه شود.

۶-۳- جهاد تبیین

واژه جهاد تبیین از دو کلمه جهاد و تبیین تشکیل شده است. جهاد، جنگی مشروع در راه خدا و عنوان یکی از ابواب فقه اسلامی بوده و از ریشه «ج، ه، د» به معنای مشقت، تلاش، مبالغه در کار، به نهایت چیزی رسیدن و توانایی است (ابن اثیر، ۱۳۸۳، ص ۱۸۵). مفهوم اصطلاحی این واژه، مبارزه در راه خدا با جان، مال و دارایی‌های دیگر خود با هدف گسترش اسلام یا دفاع از آن است (ابن عابدین، ۱۴۰۷، ص ۸۵). برخی نیز بر این عقیده هستند که دستور جنگ و جهاد و معیار آن به فرمان خداست (احمدزاده، ۱۳۹۸، ص ۷۵). درنهایت، حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی) فرموده‌اند: جهاد فقط شمشیر گرفتن و جنگ کردن در میدان قتال نیست. جهاد، تبیین تلاش در برابر مواجهه با دشمنان اسلام بوده و در فرهنگ اسلامی و دینی ما هر عملی که در برابر دشمن و با تحمل مشقت و سختی انجام بگیرد، جهاد نامیده می‌شود. جهاد می‌تواند جنگ رودررو یا جنگ اقتصادی و یا جنگ نرم باشد (صلح میرزایی، ۱۴۰۰، ص ۲۶)؛ بنابراین، تبیین تلاش در برابر مواجهه با دشمنان اسلام و در فرهنگ اسلامی و دینی ما هر عملی که در برابر دشمن و با تحمل مشقت و سختی انجام گیرد، جهاد نامیده می‌شود (عمانی و همکاران، ۱۴۰۱، ص ۲۹). از مهم‌ترین آثار و کاربرد جهاد تبیین می‌توان به نقش پیشگیرانه آن در قبال انقلاب جنسی اشاره کرد؛ بدین صورت که با بیان حقایق می‌توان از آسیب‌های انقلاب جنسی کاست.

۶-۴- تعمیق معنویت

معنویت، ارتباط با وجود متعالی، باور به غیب، باور به رشد و بالندگی انسان در راستای گذر از پیچ‌وخم‌های زندگی شخصی بر مبنای ارتباط با وجود متعالی و درک حضور دائمی وجود متعالی در هستی معنادار، سازمان‌یافته و جهت‌دار الوهی بوده (غباری بناب و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۱۲۸) و احساسی بنیادی از مرتبط بودن با دیگران و کل جهان است (جعفری شورگل، ۱۳۹۶، ص ۱۸۰). برقراری معنویت در جامعه از دیرباز مورد اهمیت جوامع اسلامی بوده است. پیامبران نیز بر این اساس به تربیت افراد جامعه می‌پرداختند. اهمیت آن از این جهت است که معنویت در تمام ابعاد زندگی انسان جریان دارد و می‌تواند بر محیط زندگی او تأثیر بگذارد (موسوی و همکاران، ۱۴۰۰، ص ۱۵۴). توجه به این مسئله موجب می‌شود انسان بدون فکر به کاری دست نزند و اگر پیشامدی به شخصیت او آسیب رساند، درصدد جبران برآید. در مورد تربیت جنسی نیز می‌توان از این مسئله سود جست. شخصیت و آبرو در جامعه اسلامی و شاید جوامع غیر اسلامی، دارای جایگاه والایی بوده و نوع مردم از انگشت‌نما شدن در جامعه به وسیله لغزش‌های جنسی بیش‌تر از بی‌آبرویی به وسیله لغزش‌های دیگر هراس دارند (آقابابائی، ۱۳۹۷، ص ۵). تقوای الهی و ترس از عذاب و عقاب او، بهترین عامل بازدارنده در ارتکاب معاصی، از جمله برقراری روابط جنسی نامشروع از منظر دین به‌ویژه ارتباط با هم‌جنس است. تقویت چنین نیرویی در فرد باعث می‌شود حتی با وجود قرار گرفتن در شرایط مساعد به برقراری چنین روابطی تن در ندهد (درخشانی‌راد، مطیع، ۱۳۹۴، ص ۴). بر همین اساس است که رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب، معنویت را نیاز اصلی جامعه دانسته و محیط زندگی را بدون آن همانند جهنم معرفی می‌کنند (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۱۴). در نتیجه باید تا حد توان کوشید تا جامعه به سمت وسوی معنویت قدم بردارد. این امر نه تنها وظیفه هر یک از افراد جامعه بلکه از مهم‌ترین وظایف دولت و حاکمیت نیز به شمار می‌رود.

نتیجه‌گیری

بر اساس تحولات اجتماعی جدید در غرب، برای تشکیل خانواده، الزامی به وجود دو جنس مرد و زن نیست و لذا دو مرد، دو زن و نیز یک مرد یا زن با یک حیوان نیز می‌توانند مانند یک مرد و یک زن تشکیل خانواده دهند. برخی از کشورها صراحتاً به حمایت قانونی از برخی از اقسام خانواده‌های نوظهور پرداخته و برخی از اقسام آن را قانونی اعلام نموده‌اند. بحران خانواده در کشورهایی که انقلاب جنسی در آنجا رایج است، سبب بروز خانواده‌های نوظهور شده و پای این انقلاب به کشورهای اسلامی نیز رسیده است. متأسفانه، تغییر فرهنگ غربی کار آسانی نبوده و روزبه‌روز در حال گسترش است. بی‌بندوباری جنسی در تلویزیون، فیلم‌ها و فضای مجازی دائماً تبلیغ می‌شود. این بحران سبب شکل‌گیری زودهنگام بلوغ جنسی شده و با آسیب‌هایی نظیر پارافیلیک، وصلت آزاد، هم‌باشی و دگرباشی همراه است. با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب، مهم‌ترین راهبرد مقابله با انقلاب جنسی و آسیب‌های ناشی از آن را می‌توان برپایی تمدن نوین اسلامی، شبکه‌سازی، ایجاد گفت‌وگو، جهاد تبیین و تعمیق معنویت دانست.

پیشنهاد

- بعد از شناسایی راهبردهای مقابله با آسیب‌های انقلاب جنسی، پیشنهادهای زیر برای عملکرد بهتر ارائه می‌شود:
- ورود پژوهشگران به این عرصه و نگارش پژوهش‌هایی با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر روز انقلاب جنسی و آگاهی‌دهی مردم از اثرات زیان‌بار آن
- مهم‌ترین راهبرد مقابله با انقلاب جنسی، «انقلاب عفاف‌گرایی» است. به‌طور خلاصه، ترویج آموزه‌های دینی در حوزه‌های عفاف و حجاب، ازدواج و تربیت فرزند همراه با نگاه مجرمانه به انحرافات اخلاقی و برخورد

قضایی، ازجمله عواملی هستند که مانع از تحقق انقلاب جنسی می‌شوند و دشمن را در این عرصه ناکام می‌گذارند.

- وضع قوانین سخت گیرانه و جرم دانستن بی‌حجابی‌های مجازی و واقعی می‌تواند زمینه و آسیب‌های انقلاب جنسی را کاهش دهد.
- اصلاح ساختاری و تفصیلی کتب درسی در مقاطع مختلف آموزش و پرورش و گنجانیدن مطالب و قسمت‌های معنوی در آن‌ها
- فیلترینگ فضای مجازی و داخلی کردن اینترنت از ورود آسیب‌های جدی بر کودکان کاسته و فراهم کردن زمینه انقلاب جنسی را کاهش خواهد داد.
- آسان‌گیری در امر ازدواج و معیشت افراد جامعه

منابع

- آقابائی، مهدی. (۱۳۹۷). *راه‌های پیشگیری از هم‌جنس‌گرایی*. گنجینه معارف، پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه‌های علمیه.
- آورکائی، زینب، و راودراد، اعظم. (۱۳۹۸). مقایسه بازنمایی دو مستند ایکسونامی و انقلاب جنسی؛ از انقلاب جنسی در غرب و ارزیابی همخوانی و یا تعارض این بازنمایی‌ها با دیدگاه اسلامی. *دو فصلنامه مطالعات اسلامی آسیب‌های اجتماعی*، ۱۵۸-۱۴۱، (۱)۲.
- ابن اثیر، مبارک ابن محمد. (۱۴۲۱ ق). *النهایه فی غریب الحدی و الاثر* (چاپ اول). ریاض: دار ابن الجوزی.
- ابن عابدین، محمد امین. (۱۴۱۵ ق). *رد المختار علی الدر المختار*. کویت: وزارت الاوقاف و الشؤون الاسلامیه.
- ابن منظور، محمد بن مکرم. (۱۴۱۴). *لسان العرب* (چاپ سوم). بیروت: دار الصادر.
- احمدزاده، رضا. (۱۳۹۸). تحلیل مضمونی ویژگی‌های جهاد در آیات قرآن کریم. *نشریه فرهنگ پژوهش*، ۴۰، ۵۳-۱۰۴.
- احمدی، کامیل. (۱۳۹۹). *خانه‌ای با در باز؛ پژوهشی جامع در باب ازدواج سفید در ایران* (چاپ اول). لندن: نشر مهری.
- افراز، صبا. (۱۴۰۱). ازدواج سفید و پیامدهای آن. *مطالعات حقوق*، ۷(۳۰)، ۱۱۳-۱۲۶.
- بدری، علی. (۱۳۹۹). جوان‌گرایی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با تکیه بر مبانی قرآنی و روائی. *فصلنامه علمی پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، ۹(۴)، ۳۶۰-۳۳۹.
- جعفری شیرگل، سکینه. (۱۳۹۶). تأملی بر معنویت سازمانی با رویکرد اسلامی. *فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی*، ۲(۳).
- حجازی، آریا، دالکی، شهره، بدیعان موسوی، نازیلا، و زارع‌نژاد، محمد. (۱۳۸۸). گزارش یک مورد دیگر آزاری جنسی به همراه برخی پارافیلیا. *مجله علمی پزشکی قانونی*، ۱۵(۴).
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۷). *بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران*. قم: انتشارات انقلاب اسلامی.
- خداپناهی، میترا. (۱۴۰۰). وضعیت حقوقی و اخلاقی ازدواج سفید در ایران و آمریکا، *اولین کنفرانس بین‌المللی، علوم سیاسی و علوم انسانی*.
- درخشانی‌راد، معصومه، و مطیع، مهدی. (۱۳۹۴). هم‌جنس‌گرایی و ارائه برخی راهکارهای تربیتی از منظر اسلام و مطالعات روان‌شناختی در پیشگیری از آن، *دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در علوم انسانی*.
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۷). *لغت‌نامه* (چاپ دوم). تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- راجی، سید محمدحسین، و خاتمی، سید محمدرضا. (۱۳۹۸). *گام تمدن‌ساز* (چاپ اول). قم: دفتر نشر معارف نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.
- راموز، ادريس، و شرف الدین، حسین. (۱۴۰۰). صورت‌بندی گفتمانی بیانات مقام معظم رهبری پیرامون تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران. *مجله دین و ارتباطات*، ۲۸(۶۰).

- رحمت‌آبادی، اعظم، و کاریزی، الهام. (۱۳۹۶). ازدواج سفید؛ پیامدها و خطرات. نشریه میراث طاه‌ها.
- رودگر، نرجس. (۱۳۸۸). فمینیسم؛ تاریخچه، نظریات، گرایش‌ها، نقد (چاپ اول). تهران: دفتر مطالعه و تحقیقات زنان.
- زارعی توپخانه، محمد، و چراغیان، حدیث. (۱۳۹۸). انقلاب جنسی و نهضت خود‌مهارگری در غرب (چاپ اول). قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- سفیری، خدیجه، حاجی علی، فریبا، و مکوندی، راضیه. (۱۳۹۶). نگرش زنان و مردان مجرد شهر تهران به هم‌باشی و بررسی عوامل مؤثر بر آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا (س).
- سوروکین، پتریم. (۱۳۹۹). انقلاب جنسی آمریکا (ترجمه روح‌الله گل‌مرادی، چاپ اول). اصفهان: انتشارات آرمای.
- صداقت، علیرضا، رضایی اصفهانی، محمدعلی. (۱۳۹۷). روند گفتمان‌سازی سبک زندگی رهبر الهی در جامعه با تأکید بر دیدگاه رهبر معظم انقلاب (مد ظله العالی). پژوهش‌نامه سبک زندگی، ۴(۷).
- صلح میرزایی، سعید. (۱۴۰۰). جهاد تبیین در اندیشه حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مد ظله العالی). تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
- عظیم‌زاده اردبیلی، فائزه، مشایخی، فاطمه، و ایزدی، نرگس. (۱۴۰۲). خانواده‌های معیار و نوظهور در نظام‌های حقوقی ایران و آمریکا. فقه و حقوق خانواده، ۷۸.
- عمانی، مهدی، بیگی، جمال، و پورقهرمانی، بابک. (۱۴۰۱). جهاد تبیین: راهبردی پیشگیرانه در قبال تفکر اجباری ناشی از فناوری هارپ. فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۲(۵).
- غباری بناب، باقر، سلیمی، محمد، سلیمانی، لیلا، و نوری مقدم، ثنا. (۱۳۸۶). هوش مصنوعی. فصلنامه علمی پژوهشی اندیشه نوین دینی، ۳(۱۰).
- فرزانه، محمدباقر، خیاط، علی، و صفری‌پور، هادی. (۱۳۹۷). تبیین عوامل ایجاد تمدن نوین اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری. پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، ۲۴(۳).
- فلسفی، محمدتقی. (۱۳۶۲). کودک از نظر وراثت و تربیت (چاپ هجدهم). تهران: هیئت نشر معارف.
- قریشی، فاطمه سادات، و عصاریان، فاطمه. (۱۳۹۴). گزارش یک مورد پدوفیلیا در بیمار مبتلا به اختلال دوقطبی. دو ماهنامه علمی پژوهشی فیض، ۲۲(۴).
- کمال‌زاده، لیلا، علوی، کاوه، و صالحی، منصور. (۱۳۹۴). گزارش یک مورد ابتلای هم‌زمان به ابتلای دوقطبی و پارافیلیاهای متعدد. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۲۱(۱).
- کوهن، نانسی. (۱۳۹۱). چگونه انقلاب جنسی جامعه آمریکا را برای همیشه دگرگون کرد (ترجمه ابوالفضل ایمانی راغب). نشریه فرهنگ و اجتماع، ۱۰۵، ۳۴-۵۲.
- معیدفر، سعید. (۱۳۹۳). پذیرش یا رد ازدواج سفید خطاست. زنان امروز، ۵.
- معین، محمد. (۱۳۸۶). فرهنگ معین (چاپ دوم). تهران: انتشارات ثامن.
- مک دائل، دایان. (۱۳۸۰). مقدمه‌ای بر نظریه گفتمان (ترجمه حسین علی‌نوذری). تهران: انتشارات فرهنگ گفتمان.
- ملکوتیان، مصطفی. (۱۳۹۴). ظهور تمدن نوین اسلامی و افول تمدن غربی، همایش ملی تمدن نوین اسلامی.
- مورچیسون، ویلیام. (۱۳۸۳). روابط جنسی مدرن. نشریه سیاحت غرب، ۱۶.
- موسوی، سیده حکیمه، کریمی نیا، محمدمهدی، و انصاری مقدم، مجتبی. (۱۴۰۰). راهکارهای تقویت معنویت در جامعه با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب. پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، ۴(۳۸).
- موسی‌زاده، میثم، باقری توانی، محسن، و نحوی، عادل. (۱۳۹۶). دیدگاه حقوقی نسبت به ازدواج سفید در ایران، اولین همایش ملی آسیب‌شناسی و آسیب‌زدایی پدیده شکاف بین‌نسلی.
- مهاجری، مریم. (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی پیامد اخلاقی فمینیسم در غرب و بازتاب آن در نهاد خانواده. نشریه پژوهشنامه زنان، ۲(۱).

وندی، شلیت، و لی دموس، نانسی. (۱۳۸۸). *دختران به عفاف روی می‌آورند* (ترجمه سمانه مدنی و پریسا پورعلمداری، جلد ۶). تهران: دفتر نشر معارف وابسته به نهاد نمایندگی مقام رهبری در دانشگاه.

هاجری، عبدالرسول. (۱۳۸۲). *فمینیسم جهانی و چالش‌های پیش رو*. قم: انتشارات بوستان کتاب.

هراتی، جهانبخش، خوجه نوری، یاسمن، و رایجیان اصلی، مهرداد. (۱۳۹۸). *رهیافت‌های فقها به مداخله یا عدم مداخله در حوزه دگر باشی*. مجله رفاه اجتماعی، ۷۳.

یاسمی، محمدتقی، محمدی، علی، کاملی، جعفر، یوسفی، محمدرضا، و صمیمی اردستانی، سید مهدی. (۱۳۸۵). *تجرباتی از درمان موفقیت‌آمیز هم‌جنس‌بارگی خودناپذیر، فرابارگی و تبدیل‌خواهی جنسی با روش‌های شناختی رفتاری*. مجله پزشکی قانونی، ۱۲(۴).

یوسف‌زاده، حسن. (۱۳۸۵). *پیامدهای فمینیسم در خانواده غربی*. فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، ۳۲.

